

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 36.

Ce-î sărăcia?

Noi Români sigur ne mîngăiem cu moștenirea împărăției cerului cînd zicem că sărăcia nu-e rușine, cutoatecă un om cuminte nu poate susține, că sărăcia ar fi o garantată asigurațiune la fericirea cerească, ori pămîntescă. Dealtcum, după manifestările și zbuciumările noastre de azi, după aptitudinile, pe eari cu fală ni-le atribuim, se pare însă, că nu ne îndestulim cu speranța fericirii cerești, ci că învederat reclămăm și pe cea pămîntescă, și ar fi și absurd, că visînd numai de cer, să perdem pămîntul de sub picioare, căci așa ne vom perde apoi și noi și îfine, cine să mai ajungă în cer la Dzeu.

La zisa cunoscută: „Toată cultura depinde de stomac“, nu putem face noi Români o excepție, deoarece în istoria culturală e vădit, că fundamentul material, bunăstarea generală a națiunilor e baza progresului cultural. Decî în vederea progresului dorit ne trebuie, pe lingă adevărata morală, fundamentul material, la care prin intelect și sirguintă ușor vom ajunge. Cu cea dintîi calitate, cu aptitudinî, cu talent și geniu ne mîndrim mereu, ear a fi leneș și a cerși

pînea de toate zilele, sigur e o rușine, cînd ea crește împrejurul nostru. Decî să avem curajul a spune adevărul: *A fi sărac înseamnă a fi prost ori leneș, ori amîndouă deodată*, și aceasta fără îndoială e o scîrboasă rușine, mai cu seamă în împrejurările noastre. Așadar ce ar fi de făcut?

Ca popor agricultur să dezvoltăm întîi de toate agricultura, care e la noi într'o stare cît se poate de deplorabilă. O singură privire în casa și în curtea nu numai a țărănului de rînd, ci și a fruntașilor economi — a preoților — cînstesecțiunilor — ne va convinge. Elementele astronomiei sînt fără îndoială mai biue cunoscute inteligenților economi ai noștri decît ale economiei. În tot Banatul și în tot Ardealul nu cred că vom putea găsi o singură groapă de gunoi sistematică pentru agricultură, deși altcum destul gunoi avem unde n'ar trebui să fie; ear *fără o rațională îngrijire a bazei agricole e absurd a spera la o fertilitate durabilă chiar și în cel mai bun pămînt din lume.*

Să ne punem pe lucru, uitîndu-ne bine la străini, cum lucră dînșii și citînd și vr'un manual de economie și agricul-

tură, ori vr'un jurnal, înșămîndu-ne datele și părțile corespunzătoare situației noastre. Sfinții părinți ne-au lăsat destule sărbători, cari întrebunțate spre acest scop, ne-ar aduce mare folos material, moral și spiritual. Decî să nu perdem timpul constătînd că poporul e stricat, ear poporul strîgînd, că dela cap se împute peștele, ci și aici preoții, prin cuvîntul viu, dar mai cu seamă prin exemplul ce-l dă sătenilor să devină adevărați apostoli naționali.

Ar fi delipsă și cel puțin vreo 10 învățători agronomici ambulanți, la a căror susținere să ia parte și băncile populare. Conducătorii băncilor, cari aduc atîta sacrificiu pe altarul național, cu atît mai puțin se vor putea subtrage dela această îndătorire cucît condițiunea progresului lor încă e legată de progresul material al clienților lor.

Și alte cărări, mai largi ori mai strîmte duc la Roma, dar e imprudent a aștepta până sfîntul spirit ne va arăta pe cea mai bună, ci considerînd că și așa am pierdut deja mult timp, să ne apucăm de lucru, arătînd prin fapte, că ne rușinăm a fi și mai departe calici, căci *sărăcia e o rușine!*

(Rachitova)

Manciu

Foiță originală.

Evoluția și Creațiunea

— Reflexii —
de AUREL POPOVICI.

Până a nu se descoperi știința geologică și a paleontologiei (în veacul trecut), fără revelațiune, nimeni, nici barem presupune n'ar fi putut vreodată, că omul a apărut numai tîrziu pe pămînt, numai după ce acesta a trecut deja prin multe și lungi... zbuciumări și transformări, și că înainte de el n'a existat decît numai viața animalică. Eată dară că Biblia învăța deja cu 35 de veacuri înainte ceiace știința a constatat abia erî alaltăeri.

Am văzut dară ce zice credința și știința cu privire la originea omului; să vedem acum ce zice dl Vladimirescu?

„Însfirșit specia cea mai nouă, și cea mai desăvîrșită a *primatelor* este omul (homo sapiens), care abia către finea veacului terțiar (înainte cu un milion de ani s'a dezvoltat din șirul lung al (pitecantropus) părinților-protopărinților săi animalici“.

Vasăzică: dezvoltarea vieții pe pămînt în șirul ființelor organice, merge ca și scala chromatică, care progesează până la om tot cu cîteun semiton. În ultima analiză decî între om și cea mai înșămnată ființă posibilă, nu există — după părerea dlui Vladimirescu — nici o diferință esențială, ci numai graduală.

Cînd monismul antropologic a încercat să-și

potriviască teoria făcută apriori — pe fapte, cînd să pășiască pe terenul științelor pozitive, s'a și ivit îndată prima greutate: care să fie antecesorul nemijlocit al omului? ... „Pithecantropus erectus“ — zice dl Vladimirescu cu multă satisfacție. „Acest schelet, a fost recunoscut de toți specialiștii cu autoritate ca animal original din care s'a dezvoltat și omul și maimuța. Eată dar a găsit și mult căutatul Missing link, membrul lipsitor, (dasfehlende Glied) în catena primatelor celor mai înalte spre potolirea și ciuda protivnicilor“.

Astăzi dle Vladimirescu cine mai susține cu seriozitate șirele acestea, se expune eventual calamității de a se face — de ris.

E bine să ști dle Vladimirescu (ori dacă știa, trebuia să spu) că nu s'a aflat niciun schelet de-a „strămoșului“ nostru ci numai un vîrf tocit dintr'o căpășină și un dinte; ear la distanță de 15 metri, — un os din șoldul stîng, ș'atî... Din aceste trei bucățele construești D-Ta scheletul pithecantropusului erect?... Curios! Dar să nu mai întindem vorbe de clacă.

Adunarea antropologiștilor germani din Kassel în 1895, a declarat că calculările făcute de Dubois (celce a aflat potcapia din craniu și dintele), cu privire la dimensiunile craniului, etc. — nu sînt demne de crezămînt; n'au nicio însemnătate. Totodată s'a enunțat că bucata din craniu e de maimuță, ear osul din șold, — de om...

Tot în acel an s'a ținut în Leyden congresul internațional zoologic. După cercetarea cu deamăruntul a oaselor (expuse la dispoziția congresiștilor), Virchow declară că:

1) Bucata din craniu și dintele aparțin maimuței; celalalt os, — nu ne privește“.

2) „Maimuța aceasta nicîdecît nu e cimpanz — cum greșit ține Dubois — ci una, ce difere cu totul de formatul celei ce se aseamănă cu omul, (care aduce mai mult cu așanumitul gibbon“.

Eată dle Vladimirescu sic transit — bucuria.

Dar să presupunem că oasele acestea n'ar face într'adevăr să contemplăm la gloria strămoșilor noștri. În stadiul acesta nu ne-ar trece oare prin minte: măi! o singură rîndunea nu face primăvara! Nu pot fi aceste efectul vr'unei caricaturî a naturei? ...

Înainte de-a expune cuvîntul ultim, oare n'ar fi bine se asămănăm mai multe date pozitive de soiul acesta, ș'apoi să le trecem bine prin sîta științii?

În cazul nostru însă dle Vladimirescu — abstragînd dela hotărîrile congreselor amintite — nu merită să facem nici o vorbă.

„Toate amăgirile de soiul acesta dovedesc biologilor că, natura lucră cu mai multă libertate decum a crezut Cuvier, ... știința este prea departe încă dela posibilitatea de-a putea construi părțile lipsitoare dintr'un schelet, pe baza unor părți aflate“, — zice Rütmyer — (Die Veränderungen der Tierwelt in der Schweiz seit Anwesenheit des Menschen. 1892 p. 23).

Scurt. Numele de Pithecantropus, sau Antropopithecus (dupăcum prevalează omul sau maimuța) nu se potrivește încă pe nici un schelet; să mai așteptăm puțin ...

Primejdia alcoolului.

II.

Să vedem mai de aproape cum beutura, otrăvitoare îl face pe om ne-om.

Nu voesc se obosesc prea mult pe On. cititorii prin explicarea științifică, că analiza chimică a diferitelor specii ce le conține spiritul, numit alcool. Lucrul de căpitanie e că alcoolul formează partea esențială a diferitelor beuturi: vin, bere, răchie, liqueruri, cognac și șampanie. În aceste beuturi nu au ajuns spiritul din plante, ci se formează prin mijlocirea unor anumiți bureți (diferite soiuri de saccharomices), cari în urma conținutului de zahar și amid (asprială) le transformă în alcool. Așa se naște vinul din struguri, răchia din prune etc. Pânăcând însă vinul conține etilalcohol curat care conform experiențelor științifice e cel mai puțin otrăvicios, până atunci răchia și alte beuturi, azomatice se falsifică cu diferite uleiuri stricate, foarte otrăvicioase.

În trecut când mijloacele științei medicale nu erau atât de dezvoltate, pentru scrutări obiective și pentru controlări critice ca azi, credeau și medicii că beuturile spirituoase sînt nutritive, ba s'a susținut că cruță albumina, ce joacă un rol deosebit întru dezvoltarea organismului, prin aceea că ard mai ușor, se descompun mai de grabă, și așa produc căldura trebuincioasă.

Să vedem că oare e în adevăr așa. Să experimentăm puțin cu însuși omul, și apoi să ne formăm concluziunile.

Corpul omenesc constă din celule, întocmai ca și casa din țigle. Dacă țiglele se prăbușesc, întreg edificiul pompos, adevărat întreg organismul cu atîtea funcții miraculoase, se distruge.

Spiritul, aflător și în cele mai slabe beuturi, la început împedecă numai funcționarea acestor celule mici, mai tîrziu însă le conturbă nutrirea. Beuturile cari conțin mai mult spirt precum e rumul, cognacul, liqueururile, sau spiritul denaturat, cari îl beau bieții muncitori, nimicesc celulele. E interesant, că și aici stăm așa ca și grădinarul cu verdețurile sale. Vedem planta nobilă, dacă nu o

cultivăm și nu o apărăm, o sugrumă buruiana de lingă ea. În proporția în care se nimicesc celulele, cari dau viață diferitelor organe, în aceeași proporție se întărește schela, care e cadrul organismului, așa numit — țesut, și înfine ca să ne folosim de figuri, avem înloc de om o păpușă numai cu forma de om.

Știind acuma toate aceste, un om înțelept nu va bea beuturi spirituoase de cari sînt încitva nutritive, dar slăbesc cu desăvîrșire funcționarea organelor și prin aceea mai iute ne duc la groapă. Și că aceste toate sînt așa, ne vor convinge următoarele: Aduceți-vă aminte de cunoscuți. Poate că printre ei veți afla și de aceea, cari au abuzat de beuturi spirituoase. Lumea le zice alcoholiști, pe românește bețivi. La ei se văd mai bine urmările beuturilor spirituoase, într'o formă ce o poate observa oricare laic. Să scrutăm mai cu deamănuntul. Ei tușesc, nu au poftă de mîncare, fața lor e pururea roșie etc. Pentruce? Beutura spirituoasă își ia calea din gură prin gît în stomac, de aici o parte ajunge în mațe însă partea cea mai mare prin ficat în sînge și de aici în întreg organismul. Dupăce a făcut calea aceasta, o parte se depărtează din organism prin plămîni cînd respirăm o altă parte prin piele, cînd asudăm, ear restul prin laptele mamei sau cînd urinăm prin rărunchi.

Dacă beuturile spirituoase sînt într'adevăr primejdioase, atunci aflăm, la oamenii cari abuzează de ele, de regulă o conturare în nutrirea celulelor mai înainte amentite, vasăzică să ivesc morburii, cari pot să aibă ca urmare chiar și moartea.

Și defapt un astfel de om suferă de un catar cronic de gît și laringe (gîtlee), vasăzică celulele de pe suprafața acestora se stîrlesc și produc o inflamare (aprinde). Partea stîrpită se despică și cu succul produs de inflamare apoi scuipatul. Urmarea e că întruna tușesc și scuipă. Spiritul mai cu seamă cel mai tare, roade stomacul, nimicește celulele superficiale și prin beutura neconținută a răchiei capetele nervilor din stomac fiind dezvoltate, se irită, și ca urmare simțim în stomac o căldură. Vinul nu e beutura așa de tare spirituoasă, dar dacă bem mai mult

și timp îndelungat, și aceasta ne poate cauza catar cronic (vechi) de stomac. Deaceia omenii beutori de vin varsă dimineața și nu au poftă de mîncare.

Mănîncă puțin și așa își nutrește rău întreg organismul. Un astfel de om se aseamănă cu acel nenorocit, pe care năluca îl înșală în loc băltoș. Cînd simte că a pierdut pămîntul de sub picioare, sapă fără să știe tot mai afund și înfine se scufundă. Capetele nervilor fiind libere devin nesimțitoare prin influința argășitoare a spiritului, nu avem poftă de mîncare și deaceia nici mîncările cele comune nu ne mai fac nici o plăcere. Ei au lipsă de spirt carei arde.

Să vedem acum urmările. Pânăcînd stomacul unui om sănătos prelucră albumina și aspreală ca să poată fi resorbite, stomacul morbos nu are puterea aceasta. Deaceia o parte foarte însemnată din nutremînt bunăoară carnea, aluaturile (prăjiturile), legumele, se depărtează neîntrebuințate, numai unsoarea poate fi resorbită în mațe prin mijlocirea fierei. Dacă bețivul nu posedă destulă unsoare, ori să nutrește cu mîncări slabe, slăbește. În caz contrar fiindcă încălzirea o îngrijește înloc de grăsime spiritul, grăsimea nu poate arde, ci se resorbează și se așează în diferite părți ale corpului, și așa respectivul se îngrășă. Îndeosebi în cazul din urmă chiar și medicii recomandă beutura ca cură de îngrășare. Asta e însă detot greșit. Dacă ne cugetăm puțin asupra acestei aparințe, despre care voi vorbi mai la vale, vom vedea că grăsimea aceasta e numai o unsoare bolnavă, ear îngrășarea e numai un fel de morb.

Un învățat german a și arătat la un om împuns în stomac, în urma unei nenorociri, că într'o așa numită fistulă s'a separat succul gastric (al stomacului), care în ceiace privește calitatea, s'a micșorat, voind a demonstra adevărul celor de sus și la un om viu.

O altă urmare a beuturilor spirituoase e dilatarea (lărgirea) stomacului. Mulți oameni își arată vitejia prin aceea, că într'o după amiază beau 2—3—6 litr. de beuturi spirituoase.

Să urmărim nițel cum se întîmplă resorbirea spiritului din momentul cînd străbate în organism. Ajuns la ficat, la aceasta culină chimică a organismului nostru, a cărui funcție e să prelucere definitiv o parte a nutremintelor și otrăvurile produse, ori ajunse în organism, să le prefacă în o astfel de compoziție, că acelea să-și peardă puterea otrăvicioasă. Aceste procese chimice produc o căldură mare.

Deaceia e în ficat temperatura cea mai mare (41°). Spiritul nimicește celulele acestui organ care îndeplinește o funcție dintre cele vitale. De aici ficatul se micșorează, tot mai mult slăbește, de cumva schela brută mai sus amintită, nu paralizază înmulțirea țesutului. Aici rolul țesutului e tot același ca și al buruenii; nimicește, dărîmă și înurmă se apropie și moartea. La început se formează o rețea în jurul vaselor de sînge; le sugrumă așa că sîngele nu se poate scurge îndărăt, ci adunîndu-se la un loc, încoardă părății vaselor de sînge, serul (zerul) se strecoară, și în modul acesta se naște ascites (țîrpie, boala de apă în foale) fiindcă țesutul acesta astupă și canalele ce conduc ferea, și așa ferea produsă în ficat se resoarbe în vasele de sînge, de unde apoi străbate în pele și cauzează gălbinarea.

Dr. I. Fometescu.

Maî au Domnii acestia o poreclă la îndămină: „homo alalus“, cel mai înrudit cu „homo sapiens“; pentrucă se va dovedi mine-poimine că nemijlocitul tată al omului a fost mut. Aceasta o pretinde teoria statorită deja a priori. „... începutul timpului diluvial (în care cade probabil și dezvoltarea graiului omenesc)“ — zice dl Vladimirescu. Așadară știm până acum și timpul... să mai dăm peste vreo laringe s'apoi — sîntem în curat cu omul mut.

Darwin și Hăckel a și construit deja până în amănunte pe iubitul lor strămoș; la cel din urmă — pentrucă și mai ușor să ne poată lumina — a alăturat idealului său fotografia celei mai urite nemțoice. Argument. Dealtmintelea Hăckel este foarte invențios în dovezi. A tipărit embrionul alor 4 specii (om, cîine, porc, broască țestoasă) cu același clișeu. Genial!

„Disputa despre originea omului, nici la un popor n'a fost atît de vioae ca între compatrioții lui Hăckel. Aici disputa a degenerat în hîrtueli pătimașe. Fiecare cerca să capaciteze pe contrar cu grobianitățile, și dacă nu altcum — chiar prin calumnii. Două tabere să luptau pe viață și moarte; una, în frunte cu Hăckel, zicea că omul descinde dela onorabilul amphioxus (peste cu lance); dincontră Semper cu vitejii săi discipulii lupta pentru Anelide (insecte inelare)“ — zice Vogt.

Deviza în Germania este dară: Amphioxus — Anelide. Dar să revenim.

Față de acestea teorii noi, în numele logice și al științelor pozitive empirice, susținem următoarea doctrină:

Între om și animal este deosebire esențială. Numai prin creațiune, ear nu prin dezvoltare să poate explica tranziția din nimic la ceva, dela animal la ființă rațională și liberă. Precum atomul material așa și substanța spirituală (înzestrată cu înțelegere și voe liberă) pretinde necesarmente întervenirea nemijlocită a creatorului.

Criteriile semnificative prin cari se deosebește omul de animal, sînt de două specii: 1) fizice (statorite prin fiziologie și anatomie comparativă); 2) psihice (note caracteristice sufletești. Înțelegerea, morala etc.)

Între criterii fizice amintesc numai: a) perfecțiunea sistemului nervos; b) mina (o copie puternică există între minte, vorbă și mina omului); c) debilitatea corpului omenesc (dinții golătatea pelii, supunerea instinctului, etc.) „Pânăcînd natura — zice bătrînul Plinius — a înzestrat deoparte cu toate cele necesare (îmbrăcăminte, armatură, instincte sigure, etc.) a aruncat dealtăparte în lume pe om nudus în nuda humo. În urma mizeriei sale sorți în care se naște, este un nimica, și totuși are să fie de toate“.

Nu însă despre aceste și alte criterii fizice vreau să vorbesc, cari în ochii dlui Vladimirescu dovedesc numai că omul este „specia cea mai desevarșită a primatelor“, ci despre „chipul și asemănarea lui Dzeu“, (cuvintele aceste nici decît nu se pot referi la partea trupească — supusă stricăciunii — a omului, ci la cea spirituală). Voi trata aici pe scurt dară despre criteriile psihice.

(Va urma).

IGIENĂ.

— Despre îmbrăcăminte. —

de

Dr. Gheorghe Crăniceanu.

Istorie. Relativ la acest subiect găsim la Xenopol următoarele date: Ovid scrie, că Geții erau purtători de pantaloni. Baso-reliefulile colonimeii lui Traian ne arată un singur soi de vesmînt la toți barbarii. Pantaloni erau largi și lungi până la căpută, unde se par legați cu o sfoară; capul la cei nobili acoperit cu un soi de căciulă frigiană. Corpul era îmbrăcat cu o tunică lungă până la genunchi și încins peste brîu, ear pe deasupra era aruncată o manta fără mîneci. Purtau 'arbe pline și nu se tundeau; Ovid zice: „negrijii, netunși și zburliți“. Părul retezat pe frunte. Femeile aveau două tunice, una lungă până în călcîi și alta deasupra până la genunchi, pe cap o legătoare cam slobodă. S'a susținut de unii scriitori că costumul țaranului român ar reproduce cu exactitate îmbrăcămîntea vechilor Daci. Numai portul părului se aseamănă, pecind benevicii sau țarii sint strîmți și încrețiți pe pecior, ear nu largi ca barca Dacilor. Coperirea corpului se face cu cămașa, care deși seamăna cu tunica internă a Dacilor, nu are nimic caracteristic; pe deasupra însă țaranii români poartă bondița, cocjocul sau sumanul, ear nu mantaua dacă. Căciula nu seamănă cu fesul ciucur al Dacilor. Brîul de curea, lat și împodobit cu alămurii, e străin de îmbrăcămîntea străbunilor noștri.

Topeltin scrie că Românii din Ardeal poartă o haină de la umere până peste tot trupul. „Ne fac mare învățătură portului de a veacului celui vechi, care au ținut părțile acestea spre mează-noapte, tot trupul acoperit . . . bun de luna lui Decembrie. Slice au de pîslă, pe limba noastră dăcească glugă; au (Miron Costin) socotesc chivere, care am apucat și la boerii țării noastre. Tot Topeltin scrie de un fel de tunderă mai adînc la peliță, prin peptene tund părul . . . Rîmlenilor le place a se rade, și în chipul ceatlăului, acoper căruntețele sale. Și pricină dă ca la cap din dos de ceafă tunde părul, să fie capul tot slobod de sudori, și în recoreală la ostenele.

Paul de Aleppo scrie astfel: Femeile din Moldova și din Țara românească poartă un fel de îmbrăcăminte, ce se aseamănă cu ale femeilor france; părul și-l întorc în jurul vîrfului capului ca o învîrtită: cu o coperitură sau bonet alb, ear la cele avute de catifea culoarea rozei; pe lingă aceasta, ele mai poartă și un vâl alb. Toate aruncă pe umerii lor un fel de stofă de Alep de culoare azură, ear cele avute un șal de Barsal de mătăasă neagră. Fetele poartă părul lor împletit și înfășurat împrejurul vîrfului capului, dar fără nicio învelitoare, încît prin aceasta puteți deosebi fata mare de femeia măritată. Copii cei mici nu poartă nici o haină, în fiecare noapte și dimineață se spală cu apă caldă. În timp de earnă părinții îi tăvălesc adesea prin zăpadă. Femeile umblă cu fața descoperită, chiar de ar fi și o domniță; văduvele în negru ca călugărițele.

În Ardeal țaranii erau opriți de a purta haine din postav de tîrg, nădragii și cizme ca orășenii precum nici căciula dublă de un floren și nici cămașa de giolgiu. În revista „Transilvania“ (1905 p. 140) se arată că în Banat, pe la 1734, femeile lucrau toată îmbrăcămîntea în casă, ele își făceau și pînza și dimia.

Pentru România, desigur pentru boerii luxoși, a scris la anul 1791 patriarcul Ierusalimului Abram de a se lăpăda de luxul îmbrăcămîntii*)

Pela 1709 fiind Del Chiaro în București, scrie: Îmbrăcămîntea Valahilor este aceeași ca și a Turcilor, afară de breton care este cel polonez, adică îmbrăcat împrejur cu pele neagră de mel, lată de patru degete, Aceia cari se bucură de cele dintăi demnități, înlocuiesc melul cu pelea de samur. Toți poartă părul scurt, afară de preoți și călugări, cari îl poartă lung. Cei mai mulți dintre Români poartă barbă. Îmbrăcămîntea femeilor este o amestecătură de haine grecești și turcești, însă nu-și acopere figura. Femeile măritate își acopăr corpul cu un vâl alb; cele două căpătie atîrnă pe spate. Fetele poartă părul împletit în formă de coade prinse cu ace lungi, cînd se pun în jurul capului. În zilele de sârbătoare se îmbracă foarte

*) În Germania edictul cel mai vechiu în contra luxului în îmbrăcăminte a fost dat de Carol cel mare la 808 și s'a repetat în tot evul mediu.

bogat etc. Ocupațiunea cea mai ordinară a femeilor este țesutul; din pînza se fac cămăși, pe cari le poartă lungi până la pămînt și pantalonii de pînza pe cari îi întrebunțează toți, fără deosebire și cu care se culcă noaptea în toate anotimpurile. Cingătoarea lor este o fâșie lată de o palmă ale cărei căpătie sint lucrate cu flori de mătăasă de diferite nuanțe. (Va urma).

Economie.

Fînul.

Am fost promis cititorilor noștri, că am să le aduc aminte unele-altele și despre fîn. Țin acum de potrivit timpul de a-mi împlini făgăduința.

Grele vremuri au dat peste bieții noștri agronomi. Parcă își rezbună natura pentru răutatea oamenilor. Ne cere să ținem bine animalele de casă, și în acelaș timp ne apasă anii ai răi. Dar să nădăjduim, că după atîta ispășire, doar anul ăsta va fi mai roditor. Deci să vedem ce-i cu fînul.

Știm că bunătatea finului atîrnă dela gunoit, dela ploii, dela timpul prielnic al cositului, dela uscarea și ținerea finului. Se știe, că trifoiul de prin locuri mai înălțate e cu mult mai bun, decît fînul de prin locuri mociroase. Fînul al bun se cunoaște pe culoarea lui verde închisă și mirosul plăcut; la pipăire să fie mai mult aspru decît prea fin. Mai bun e fînul și cînd sint multe flori prin el, ceiace arată că cosirea nu s'a făcut după înflorire.

La cai să dăm pecit se poate fînul cel mai bun, pentru că stomacul lor mic nu poate să primiască și mistue fîn rău. Nu-i bun fînul cosit după înflorire. Vremea cositului e decît foarte importantă. Mai bine e să cosim fînul la începutul înfloririi. Uscatul încă are destulă înfrurire asupra finului. Cucit a fost mai puțin udat de plouă, cuafit e mai bun fînul. Ploua îi spală cele mai delipsă părți constitutive. Dimpotrivă însă nici a lăsa fînul să se usuce prea tare, nu-i bine, pentru că atunci i-se prăpădesc frunzele nutritoare.

Știm, că fînul recoltat de prin livezi umede, e acru, amar; ear cel împăinginit, sau pestetot fînul stricat să nu-l dăm la vite, căci cauzează nenorocirea animalelor.

Fînul astrîns și așezat în capițe numai atunci e bun, dacă trece prin fermentația lui. Cînd sintem siliți să dăm la vite și fîn proaspăt, să fim cu grijă, să-l dăm în porții mici, căci altcum ni-se îmbolnăvesc vitele.

Porțiile de fîn diferă după împrejurări. Ca să se facă bine mistuirea, e delipsă ca stomacul animalului să fie plin. E rea însă și îndatinarea celorce lasă ieslea plină. Mai bine a se da vitelor cam 4-6 kg. la zi.

Trifoiul e nutreț foarte bun; ajută și mistuirea, dar cere multă grijă. Din nebăgarea de seamă a țaranilor noștri s'au prăpădit anul trecut în cercul nostru 49 vite cornute. Cu stomacul gol nu-i ertat să lăsăm vitele la trifoi, ci numai după ce le dăm mai înainte puțin nutreț de boabe. Trifoiul fiind o mîncare atît de plăcută, vitele îl mănîncă prea halos, și fiin trifoiul plin de umezeală, cauzează umpflarea și chiar moartea vitelor. Cine își ascultă sfaturile, va rămînea ferit de multe pacoste.

veterinar **Eugen Bihari.**

Prezidiul Reuniunii române de cîntări din localitate pe calea asta roagă pe toți acei domni, doamne și reuniuni, cari ori și cînd au împrumutat partituri, cărți și altele dela reuniunea noastră, să binevoiască a le reinapoaia cu atît mai virtos, cucit partiturile sunt de un mare preț, și voim a împodobi inventarul acestei reuniuni de un nume istoric; voim mai departe a face și analele corului nostru, dar în fine declarăm și aceea, că știm la cine să află partea cea mare a obiectelor împrumutate dela reuniunea noastră.

Oravița, la 1. Iunie 1908.

Dr. Mihaï Grosșian,
preș. reuniunii.

CRONICA.

Simbătă s'a ținut în localul »Orăvicienei« adunarea de constituire a Tipografiei »Progresul« societate pe acții, la care au participat foarte mulți subscribenți. La dezbaterile statutelor elaborate de adv. Dr. Liviu Cigăreanu, au luat în mai multe rînduri cuvîntul între alții părintele Ioanichie Neagoe, directorul dela »Steaua« și directorul »Sentinelei« Petru Stoica, ear după statorirea statutelor, și mîntuirea celorlalte purce din ordinea de zi s'au ales în direcție: Dr. Ion Nedelcu, Dr. Petru Corneanu, Dr. Liviu Cigăreanu, Avram Corcea, și Carol Pavlovici, ear în inspecție: Dr. Ludovic Măheș, Petru Stoica, Dr. Gheorghe Anca, Gheorghe Jianu și Ion Perianu.

De încheiere părintele protopop Alexandru P. Popovici dorește izbîndă visului legat de această întreprindere nobilă, frumoasă. Într'un ceas bun!

Examenele la școlile noastre confesionale rom. din Valea Carașului s'au început și se vor termina încă înainte de Rusale. Vom raporta mai tîrziu asupra rezultatului.

A murit Josef Moller antreprenorul dela otel »Novák«.

La Potoc a fost omorît, de ucigași până acum necunoscuți, un tînar codrean al Societății Căilor ferate.

La Calina încă se bălăbănesc bieții Români spre a da și ei plata legală învățătorului.

Elevi ai unei școle civile din Arad au vizitat Joi Oravița și împrejurimea.

La 21. Iunie n. festivalul Porumbescu în Oravița.

Joia viitoare a. m. examenul la școala primară rom. din localitate.

O nouă revistă bilunară »Democrația« a început să apară la Craiova.

Citim în »Tribuna«, că niște muncitori din Mîndruloc au prins pe Murăș, cadavru nenorocitei Ilca Sîrbu și al unui Zemflic Moșu, cari au fost răpiți de valurile ucigașului rîu.

La Dorozsma un țaran a fost lovit de treznet.

Trei nenorociți din Domășnia au cercat să schimbe bani falși la Turnu-Severin, unde au fost prinși și dați pe mîna poliției.

Casina germană din localitate aranjează la 8. Iunie c. o reprezentație de teatru, împreună cu un concert muzical.

La 8. Iunie c. sfințirea unui steag al elevilor școlii civile din Localitate.

Mulțumită publică.

Mulțumesc tuturor prietenilor și cunoșcuților cari au petrecut la ultimul lăcaș pe neuitatul meu soț

Iosif Moller

cum și celor cari au depus frumoasele cununii pe sicriul defunctului.

Oravița-mont. 6. Iunie 1908.

Văduva Moller.

Editor-proprietar: Gheorghe Jianu.
Redactor responsabil: Alexandru Purgariu.

2670 sz. tlkvi 1908.

Arverés hirdetményi kivonat.

A bozovicsi kir. járásbiróság mint tlkvi hatóság közhírré teszi, hogy az Oraviciana r. t. oraviczi czég javára, képv. Dr. Nedelcu János ügyvéd Oraviczán, Zarva Mária, Zarva Zsófia és Neda Vazul prilepeczi lakosok ellen 4000 korona tőke, ennek 1906 évi június hó 12-től járó 8% kamata 155 kor. 60 fill. már megállapított és a jelen árverési kérvényért 52 kor. 75 fillérben ezennel megállapított, valamint a még felmerülendő költségek kielégítési végett az 1881. évi LX. tcz. 146 §-a értelmében az árverést elrendelte és közzé teszi, hogy a karénsebesi kir. törvényszék területén lévő Prilipecz község tkvének 13 ház 25 sz. lapján fölvetett s özv. Szarva Mária, Szarva Zsófia és Neda Vazul tulajdonát képező következő ingatlanok: 1) 306 hrsz. Valea lui Lázár vid. 1350 □-öl gyümölcs 17 kor., 2) 338 hrsz. Valea lui Lázár vid. 4 h. 400 □-öl gyümölcs 72 kor., 3) 307 hrsz. Talea lui Lázár vid. 2 h. 200 □-öl kaszáló 37 kor. a prilipecki tkv. 567 sz. lapján fölvetett és Zarva Mária, Zarva Zsófia és Neda Vazul nevén álló: 4) 63 hrsz. Ogașele vid. 1100 □-öl I. oszt. kaszáló 29 kor., 5) 668 hrsz. Dialu Gabroveczului vid. 1 h. 800 □-öl, II. o. kasy. 98 kor., 6) hrsz. nélk. Spinét vid. 3 hold. II. o. szántó 117 kor., a prilipecki tkv. 1066 sz. lapján felvett és Szarva Zsófia nevén álló: 7) 328 hrsz. Lunka Gemelea vid. 1 h. II. o. szántó 77 kor., a prilipecki tkv. 1067 sz. lapján felvett és Zárva Mária nevén álló: 8) 495 hrsz. Lunka Stiubeului vid. 1 hold II. o. szántó 77 kor. és a prilipecki tkv. 1356 sz. lapján felvett s Zarva Mária nevén álló; 9) hrsz. nélk. Valea lui Lázár vid. 2 h. 230 □-öl III. o. kaszáló 37 kor., 10) hrsz. nélk. Sub Babinecz vid. 3 h. 560 □-öl III. o. szántó 168 kor. megállapított kikiáltási áron nyilvános árverés útján elfognak adatni.

Az árverés megtartására határidőül **1908. évi július hó 15-ik** napjának délelőtti 9 órája Prilipecz község házához azon megiegyezéssel tüzetik ki, hogy a fent körülírt ingatlanok ezen határnapon a kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 1 k. 70 f., 7 k. 20 f., 3 k. 70 f., 2 k. 90 f., 6 k. 80 f., 11 k. 70 f., 7 k. 70 f., 7 k. 70 f., 3 k. 70 fill. és 16 kor. 80 fillért készpénzben vagy az 1881., évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügy-miniszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadékképes papírban a kiküldött kezéhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Vevő köteles a vételárat három egyenlő részletben és pedig: az első az árverés jogerőre jutása napjától számított 15 nap alatt, a másodikat ugyanazon naptól számított 30 nap alatt és az utolsó ugyanazon naptól számított 45 nap alatt minden egyes vételári részlet után az árverés napjától számított 5% kamatokkal együtt a bozovicsi kir. adóhivatal mint bírói letéptéztárnál fizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog számítottatni.

Az árverési feltételek többi pontjaira kebelheti telekkönyvi hivatalban és Prilipecz község előljárárságnak a hivatalos órák alatt megtekint-heiők.

Bozovics 1908. évi április hó 30-án.

Bartal, kir. jbiró.

„PLUGARUL“
societate pe acții din Cacova

dă

și plătește și darea după depunerii.

Valea „Bányavölgy“

loc pentru vilegiatură și scaldă Kneipp în Oravița (Banat)

e situată sub Marilla, în mijlocul unei păduri întinse cu brădet.

Aer bogat în ozon, fără praf și apă excelentă de izvoare. Salon de muzică și de lectură, muzică în parc, locuri admirabile pentru excursii. Diferite cure de apă rece, cum și un bassin de înotat de 70 m. de lung. Dușuri-Kneipp, massage și electrizări pentru îmbolnăvirii ale sistemului nervos, cum și pentru îmbolnăvirea vaselor inimii singelui, a organelor de mistuire și resuflare (astma), reumatism, boale femeiești, dureri de beșică și de răunchi etc.

Medic curant: Dr. Ludovic Méheș (român). Pension complet (vipt, locuință și serviciu): la zi, dela 4 coroane în sus.

Saisonul: dela 1. Mai până la 30. Septembrie.

Prospecte (și în limba română) se capătă la

Direcțiunea băilor „Bányavölgy“ în ORAVIȚA.

X-4

Anunț.

La

Petrăria notariului Teofil Popovici din Najdás via Fehértemplom (Krassó-Szörény m.) se capătă

peatră de nisip

de culoare albă și galbină, de densitate tare ca marmora, mijlocie, și moale.

Această peatră, de care nu se mai află pe alocurea, e foarte bună, nu numai de sculptat orce ornamente la zidiri, ci și strugarul poate face din ea orce obiecte. Marele arhitect **J. Bibel din Oravița** a făcut din peatră de-asta pajura regească pe frontispiciul palatului nou al judecătoriei reg. din Verșet. Are și însușirea, că la ploae, soare și vînt se și mai întărește. — Se vinde per metru cubic, 5-3 cu prețuri detot moderate.

La cererea se trimite și probă gratuit.

Anunț.

Avizez onoratul public bănațean, că în magazinul și atelierul meu din Oravița se pot căpăta

cele mai bune ghete

în întreg ținutul sudbănățean.

Prețuri solide și fixe.

Cizme cum și ghete ortopedice, pentru bal și pentru mirese după măsură, forme engleze, franceze și americane.

Primesc sodali muncitori și de omenie, cum și ucenici din case bune și cu nițică școală.

Cu distinsă stimă

Benedict Csongár.

15-15

Nr. 22/1908.

Licitație minuendă.

Pe baza încuviințării Ven. Conzistor diecezan de dtul 6. Mai a. c. Nr. 2781 ex 1908 să scrie licitație minuendă pentru renovarea edificiului s. bisericii din *Coștei* (lingă Verșet).

Prețul de esclamare e: 14869 Cor. 20 b.

Licitația se va ține în **2/15 Iunie a. c.** la 10 ore a. m. în localul școlii din loc.

Întreprinzătorii au să depună vadiul de 10% în bani gata sau hîrtii de valoare.

Lucrarea se va da numai măestrilor demni de încredere.

Specificarea de spese și măsurii precum și condițiile de lucrare se pot vedea în orce zi la Oficiul parohial ort. rom. din Coștei.

Coștei, la 11/24 Mai 1908.

2-2

Comitetul parohial.

Cine dorește să facă o călătorie de plăcere ieftină, bună și iute

în 6 zile la America

(Statele unite, Canada și Argentina), acela să ceară îndrumări în românește dela

Falk și Comp.

(secția românească)

Hamburg

Strada Raboisen 30.

52-19

P. T.

Moara cu abur e în nemijlocita apropiere a gării din Oravița, provăzută cu 7 suluri cilindrice cu 3 părechi de petri de moară și adiestată complet cu toate utensiile auxiliare.

Afară de acestea e provăzută cu magazii pentru 14000 măji metrice de cereale.

Moara macină zilnic 200 quintale de grâu; măcinișul e în genere foarte plăcut nu numai în ținutul nostru, ci se poate plasa ușor și în Austria, Boemia și Ardeal.

Moara aruncă în timpul de față un venit de 12-15% dela capitalul investat, și cu o mică cheltuială se poate instala și luminația electrică a orașului. E proiectată și zidirea de magazii pe teritorul liber de 1000 stânjeni pătrați, prin ceiace negreșit se va urca venitul morii.

Recomandăm deci a folosi ocazia binevenită pentru signarea de acții, cu atît mai vîrtos, ca termenul de subscripție e satorit pentru **15. Iunie a. c.**

Signarea de acții binevoitii a o face la cutare domn dintre fundatori, unde aveți a plăti și 20 cor. pentru rata primă.

Comitetul de pregătire.

Anunț.

Am onoare a încunoștiința p. M. St. dame, că după isprăvirea unui curs la un Salon de dame din capitală, *m-am deschis aici în locuința mea visăvis de templu izrailit*

un salon
pentru pălării de dame și de modernizarea pălăriilor.

Primesc spre modernizare, cu prețuri moderate, orce pălării de dame și rog On. Public a se convinge de gustul și serviciul meu culant.

Cu stimă

Hermina Löbl.

3-1